

Nr 197.

Av herr **Lindhagen**, om utredning rörande nationens uppoffringar för studiet av främmande språk.

I två föregående motioner har berörts språkfrågan såsom en fundamental del av världsproblemet. Det har erinrats att världens språkfråga befinner sig fortfarande på den lägsta nivå, som kan uppfinnas. Denna ordning bidrager till ofred mellan nationerna. Den betecknar en obeskuren arvedel av vad vi bruka kalla medeltidens mörker.

Tiden rör sig nu med vetenskapliga utredningar, statistik och konstaterande av erfarenheterna. Då samtiden emellertid ej förstått att ägna någon officiell förståelse åt förenämnda angelägenhet finnas ej heller i arkiven eller departementen några förberedelser för bedömandet. Egentligen behöves ej sådant material, ty saken är klar. Men till bruk för de obofärdiga i världsproblemets språkfråga behöver åtminstone i grova drag sättas på papperet allt det praktiska lidande, alla de arbetstimmar, alla de omkostnader, alla de grusade förhoppningar, som skolbarn och även vuxna få vederfaras i detta land för att, som det så vackert heter, lära sig främmande språk.

Varje individ, som varit utsatt för denna inkquisition ofta under hela sitt liv och i varje händelse under de produktivaste åldrarna, är i tillfälle att deklarerat vad denna samhällseliga utsugning av livskraft till föga nytta kostat honom. I min skola fingo vi slita med latin, grekiska, tyska, franska och engelska. Därifrån förde jag med mig ett levande hat, som jag närt i livet, nämligen oviljan mot alla dessa språks grammatikor. Däremot fingo vi aldrig läsa ett ord svensk grammatika. Det brukades icke på den tiden och det var åtminstone i så måtto en förståndig tid. Nu lär skolungdomen plågas även med detta elände. Men jag tror, att vår äldre årgång kan skriva sitt modersmål lika grammatikaliskt som den yngre onödigtvis plågade skolgenerationen.

Man säger att barnet bör skolas i ett språks logik. Vad vill nu detta säga, när varje nationalspråks väsende ligger i dess saknad av en logisk byggnad?

Näväl, när man kom till universitetet märkte jag genast, att jag icke lärt mig synnerligen mycket mer än något magert ordförråd och några grammatikaliska katekesläxor, vilka senare snart glömdes bort och glömdes med nöje. Ty lidandet är ju ingen kär hågkomst. Det gällde då, att spilla bort en myckenhet tid på att lära sig läsa en bok på de tre för-

tryckarspråken, engelska, tyska och franska. D. v. s. vid universitetet gällde det läroböcker på originalspråken i tyska och engelska. Franska böcker lästes mest i form av romaner under ferierna, ty det tyckte jag dock var ett vackert språk och trodde även att det var det viktigaste.

På det sättet lärde man sig omsider läsa de tre språken. Detta var ju också det viktigaste. Återstod emellertid skrivandet och talandet. Oviljan mot de främmande språkens skripta från svenska var i skolan lika stort som mot grammatikorna. Det var ju samma plåga i olika former. Talandet övades icke alls på den tiden i skolan. Det fick man under en lång mannaålder nödtorftigt tillägna sig i den mån utflykter till utlandet stodo till buds och även lektioner i hemlandet tillgrepos.

Det kan konstateras, att det är ytterst få medlemmar av förtryckta språkfamiljer, som kunna i tal flytande behärska något av de tre privilegierade språken. Det är därför så gott som regel, att vid internationella diskussioner medlemmar från de åsidosatta språkfamiljerna läsa sina anföranden, förut med omkostnad nedskrivna till något av de tre härskande språken.

Det ifrågasättes nu, att i grova drag bedöma kvantiteten av de uppoffringar i möda, tid och penningar, som den svenska nationen årligen påtvingas för att lära sig främmande språk. Det blir ju svårare att överskåda individernas bördor efter skolans avslutande liksom privatlektionernas konton under skoltiden. Men för de offer, som bringas i skolor av olika slag, bör ett resultat kunna vinnas, som ger en någorlunda föreställning om det oerhörda i missförhållandet. Mot detta skall då vägas, vilka verkliga fördelar all denna plågade skolungdom kan antagas hava åtnjutit av så mycket offerväsende på det improduktiva språkområdet.

En sådan inblick eller eftertanke hur man vill kalla det bör ock kunna väcka initiativ till reformer. Man säger ofta att skolbarnen måste betungas med en myckenhet matematik — deras andra stora plåga vid sidan av de främmande språken — därför att exempelvis några kanske ämna bli ingenjörer. På samma sätt säger man, att alla böra lära sig minst ett helst alla tre »kulturspråken» blott därför, att några kanske behöva kunna dem för ett i framtiden valt yrke. Är det icke riktigare att sortera pålagorna på ett rimligt tätt och låta specialisering i viss språkkunskap bli deras ensak, som sedan ägna sig åt yrken, där denna språkkunskap erfordras.

Ingenting kommer att bättre möjliggöra en sådan förnuftig åtskillnad än införande efter internationell överenskommelse av ett neutralt, logiskt och lättlärt världsspråk, som inläres i alla världens skolor. Då behöver det stora antalet människor icke mer än sitt modersmål och världsspråket. De som önska insikter i ett eller annat nationalspråk än sitt eget, står det fritt, att av lust eller tvång ägna sig åt sådana studier, utan att behöva betunga hela mänskligheten för sin skull med olidliga språkbördor.

När jag år 1911 väckte min första världsspråksmotion i andra kam-

maren — man trodde, att det var den första, som framförts i något parlament — så blev kammarens dåvarande talman Svartling särdeles uppmärksam. Efter avgörandet tillkallade han mig och Edvard Wawrinsky, vilken senare understödde motionen. Talmannen utvecklade då själv de fördelar av den nya ordningen, som jag här sist ovan betonat. Och han tillade: »jag har aldrig hört talas om denna sak förr, men jag förstår, att det måste vara en särdeles förständig och omskapande reform.»

På grund av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t begära någon utredning beträffande omfattningen av de bördor i möda, tid och omkostnader, som det improduktiva studiet av främmande språk må antagas årligen pålägga särskilt skolungdom och det allmänna, ävensom i vad mån detta offerväsende må antagas ha avkastat motsvarande nytta.

Stockholm den 31 januari 1931.

Carl Lindhagen.